Ak kurna nei wyjcOpracowanie: Dariusz Pietrowski, Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu
Radek Skiba, Stowarzyszenie Klon/Jawor

Jak zgodnie z prawem współpracować z wolontariuszem?

Spis treści:

I. Co to jest działalność pożytku publicznego i wolontariat 1
II. Kto może korzystać z pomocy wolontariuszy 2
III. Kto nie może korzystać z pomocy wolontariuszy 4
IV. Jakie kwalifikacje powinien posiadać wolontariusz 4
V. Jak określić zasady współpracy z wolontariuszem? 5
VI. Obowiązki wobec wolontariusza i współpraca z wolontariuszem: przepisy BHP, diety, szkolenia 6
VII. Ubezpieczenie wolontariusza 8
Ubezpieczenie zdrowotne 8
Ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków 9
VIII. Informowanie wolontariusza o jego prawach 10
IX. Wolontariusz za granicą 101
X. Jak księgować koszty związane z wolontariuszami 11
Załączniki:
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 września 2000 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych 12
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 11 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych 13
Porozumienie o współpracy 14

Przekazujemy Państwu nową publikację z serii 3w poświęconą wolontariatowi w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Ustawa wprowadziła kompleksowe rozwiązania dotyczące wolontariatu.

W broszurze:

- znajdą Państwo dokładne omówienie poszczególnych paragrafów Działu III Ustawy poświęconego wolontariatowi w Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873) – w dalszej części opracowania nazywana Ustawą,
- pokazujemy, w jaki sposób, zgodnie z obowiązującą literą prawa, można zaangażować wolontariusza.

Drugą podstawą prawną poruszanych w broszurze zagadnień jest Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. Przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 874) – w dalszej części opracowania nazywana przepisami wprowadzającymi.

Przepisy obu wymienionych wyżej aktów prawnych weszły w życie po upływie 30 dni od dnia ich ogłoszenia, czyli 29 czerwca 2003 r. (np. przepisy dotyczące wolontariatu). Jednakże znaczna część regulacji tj. związane z prowadzeniem działalności pożytku publicznego oraz z uzyskiwaniem statusu organizacji pożytku publicznego zacznie obowiązywać 1 stycznia 2004 r.

Warto również pamiętać o obowiązujących rozporządzeniach regulujących współpracę z wolontariuszami. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 1 września 2000 r., - "W sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych", które określa warunki angażowania wolontariuszy w tych placówkach.(Dz. U. Nr. 80 poz. 900)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 11 grudnia 2002 r. – "W sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych", które określa warunki angażowania wolontariuszy przez te poradnie.

I. Co to jest działalność pożytku publicznego i wolontariat

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie obejmuje swoim zakresem wszystkie organizacje pozarządowe (w definicji jako najważniejsze zostały wymienione fundacje i stowarzyszenia), jak również inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego.

Należy jednak zauważyć, że przepisy działu II Ustawy dotyczące działalności pożytku publicznego stosuje się nie do wszystkich organizacji pozarządowych (wyłączone zostały m.in. fundacje tworzone przez partie polityczne i fundacje utworzone przez samorząd terytorialny i Skarb Państwa) oraz kościelnych (wyznaniowych) jednostek organizacyjnych i osób prawnych, a jedynie do takich, których cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego.

Ustawa:

1. Reguluje zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe, tryb, reguły i formy zlecania realizacji zadań publicznych przez administrację publiczną organizacjom pozarządowym, uzyskiwanie przez organizacje statusu organizacji pożytku publicznego oraz nadzór nad działalnością organizacji pożytku publicznego, a także warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń.

2. Wprowadza pojęcie **pożytku publicznego**. Za działalność pożytku publicznego uznano działalność prowadzoną w sferze zadań publicznych obejmującą następujące zadania (art. 4 Ustawy):

- pomoc społeczną, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,
- działalność charytatywną,
- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- działalność na rzecz mniejszości narodowych,
- ochronę i promocję zdrowia,
- działanie na rzecz osób niepełnosprawnych,
- promocję zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy,
- upowszechnianie i ochronę praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn,
- działalność wspomagającą rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,
- działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- naukę, edukację, oświatę i wychowanie,
- krajoznawstwo oraz wypoczynek dzieci i młodzieży,
- kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i tradycji,
- upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
- ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego,
- porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym,
- upowszechnianie wiedzy i umiejętności na rzecz obronności państwa,
- upowszechnianie i ochronę wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji,
- ratownictwo i ochronę ludności,
- pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą,
- upowszechnianie i ochronę praw konsumentów,
- działania na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami,
- promocję i organizację wolontariatu,
- działalność wspomagająca technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe oraz jednostki kościelne (jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego) w wyżej wymienionej działalności.

3. Po raz pierwszy prawnie definiuje pojęcie **wolontariatu**.

Zgodnie z art. 2 pkt. 3 Ustawy wolontariuszem jest każda osoba (fizyczna), która dobrowolnie (ochotniczo) i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na rzecz uprawnionych organizacji i instytucji na zasadach określonych w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

II. Kto może korzystać z pomocy wolontariuszy

Przepisy Ustawy w sposób jednoznaczny definiują, w jakich obszarach działalności można angażować ochotników. Określone zostały rodzaje placówek i instytucje, które mogą w codziennej działalności korzystać z pomocy wolontariuszy oraz w jaki sposób współpraca z nimi powinna być zorganizowana.

Art. 42.

1. Wolontariusze mogą wykonywać, na zasadach określonych w niniejszym rozdziale, świadczenia, odpowiadające świadczeniu pracy, na rzecz:

1) organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 w zakresie ich działalności statutowej, w szczególności w zakresie działalności pożytku publicznego

zwanych dalej “korzystającymi”.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 Ustawy organizacją pozarządową jest każda instytucja (a więc zarówno osoba prawna, jak i jednostka nieposiadająca osobowości prawnej) utworzona na podstawie ustaw, która nie jest jednostką sektora finansów publicznych oraz która działa w celu innym niż osiągnięcie zysku. Organizacją pozarządową, zgodnie z definicją zawartą w Ustawie, jest więc m.in. każde stowarzyszenie, fundacja, partia polityczna, związek zawodowy, organizacja pracodawców, samorząd zawodowy.

Uwaga! Nie zostały uznane za organizacje pozarządowe osoby prawne i jednostki organizacyjne kościelne oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, mogą one jednak prowadzić działalność pożytku publicznego i są objęte Ustawą.

Podobnie jak stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego organizacje kościelne i wyznaniowe nie zostały zaliczone wprost do organizacji pozarządowych. Jednakże Ustawa przyznaje im analogiczne uprawnienia jak organizacjom pozarządowym, w tym również w zakresie korzystania z pomocy wolontariuszy. Kościoły i związki wyznaniowe mają prawo tworzyć organizacje kościelne oraz organizacje wyznaniowe np. organizacje katolickie, bractwa prawosławne, i inne.

Ponadto w celu realizacji działalności charytatywno-opiekuńczej kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić odpowiednie instytucje, w tym zakłady dla osób potrzebujących opieki, szpitale i inne zakłady lecznicze, żłobki i schroniska dla dzieci.
Kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania – mogą korzystać z pomocy wolontariuszy, w zakresie ich działalności statutowej, w szczególności w zakresie działalności pożytku publicznego.

Przykład: Stowarzyszenie Ochrony Ptaków Polskich zamierza skorzystać z pomocy wolontariuszy w czasie corocznej akcji "Zaopiekuj się wróblem na zimę". W ramach akcji wolontariusze będą w okresie grudzień-luty dbać o zaopatrzenie karmników i doglądać stanu gniazd, które zamieszkują wróble. Ponadto część wolontariuszy pomagać będzie w bieżącej działalności biura stowarzyszenia: odpowiadać na korespondencję, odbierać telefony.

Ani organizacje pozarządowe, ani kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne, ani stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego nie mogą zatrudniać wolontariuszy przy pracach związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, a wyłącznie w zakresie ich działalności statutowej.

Art. 42
1. Wolontariusze mogą wykonywać, na zasadach określonych w niniejszym rozdziale, świadczenia, odpowiadające świadczeniu pracy, na rzecz:
2) organów administracji publicznej, z wyłączeniem prowadzonej przez nie działalności gospodarczej

zwanych dalej "korzystającymi".

Organem administracji publicznej jest organ państwa zajmujący się bezpośrednim wykonywaniem prawa. W tej działalności wolontariusze mogą brać udział pod warunkiem, że nie będzie to działalność gospodarcza. Organami administracji publicznej są więc ministerstwa, urzędy wojewódzkie, urzędy miejskie, gminne itp.
Stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego – w zakresie ich działalności statutowej, w szczególności w zakresie działalności pożytku publicznego mogą w swojej działalności korzystać z pomocy wolontariuszy. Pomimo, że stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego nie zostały zaliczone do organizacji pozarządowych również one mogą korzystać z pracy wolontariuszy. Jako jednostki samorządu terytorialnego działają organy województwa, powiatu i gminy takie jak np.: starosta, prezydent, burmistrz, rada gminy.
Stowarzyszenia tych jednostek mogą prowadzić działalność pożytku publicznego, czyli działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w Ustawie. Taka działalność może opierać się na pomocy wolontariuszy.

Przykład: Wolontariusze wyrazili gotowość do świadczenia pomocy w urzędzie miejskim w Rybniku. Trzech ochotników pomagać będzie w tworzeniu serwisu internetowego urzędu oraz w przygotowywaniu materiałów promocyjnych o mieście.
Jeden z wolontariuszy wyraził gotowość pomocy w drukarni będącej w dyspozycji urzędu miejskiego. Ze względu na konkurencyjne ceny, introligatornia uzyskała duże zamówienie od lokalnego przedsiębiorcy na druk folderu reklamowego.

W tym przypadku nie jest możliwe zaangażowanie wolontariusza do pomocy gdyż ten zakres działalności urzędu miejskiego jest typową działalnością gospodarczą, a w tym zakresie Ustawa zabrania korzystania z pomocy wolontariuszy.

Art. 42
1. Wolontariusze mogą wykonywać, na zasadach określonych w niniejszym rozdziale, świadczenia, odpowiadające świadczeniu pracy, na rzecz:
3) jednostek organizacyjnych podległych organom administracji publicznej lub nadzorowanych przez te organy, z wyłączeniem prowadzonej przez te jednostki działalności gospodarczej

zwanych dalej "korzystającymi".

Do zadań administracji publicznej należy m.in.: zaopatrywanie ludności w wodę, energię, zapewnienie oświaty i komunikacji. Do realizacji tych zadań organy administracji powołują różnego rodzaju jednostki organizacyjne, które dysponują odpowiednim

majątkiem i bazą techniczną oraz kadrami. Takimi jednostkami organizacyjnymi są, np. szpitale, biblioteki, szkoły, ośrodki pomocy społecznej (OPS), powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR) , itp. Niektóre z tych jednostek mogą prowadzić działalność gospodarczą jednak, podobnie jak w przypadku działalności gospodarczej prowadzonej przez organy administracji publicznej, w tej sferze wolontariusze nie mogą być zatrudniani.

Przykład: Miejski ośrodek pomocy społecznej w Lubaniu zamierza rozszerzyć prowadzoną działalność o współpracę z wolontariuszami. Ochotnicy mieliby świadczyć pomoc klientom OPS w zakresie dotrzymywania towarzystwa osobom starszym, samotnym, pomocy w nauce dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych. Wolontariusze w ramach świadczonej pomocy nie będą wykonywać prac, które wykonują opiekunki i pracownicy socjalni a jedynie będą ją uzupełniać o działania, które nie są w zakresie obowiązków pracowników np. dotrzymywanie towarzystwa podopiecznym ośrodka, pomoc w załatwianiu formalności w urzędach, sklepach.

Art. 42

2. Przepisy niniejszego rozdziału (Dział III Ustawy[1]) stosuje się odpowiednio do wolontariuszy wykonujących na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej świadczenia na rzecz organizacji międzynarodowych, jeżeli postanowienia umów międzynarodowych nie stanowią inaczej.

Zasady angażowania wolontariuszy wynikające z Ustawy stosuje się w przypadku angażowania wolontariuszy zagranicznych i cudzoziemców zamieszkałych w Polsce. Jednakże, jeżeli rząd RP zawarł umowę z innym państwem lub organizacją międzynarodową, która inaczej reguluje sprawy związane z angażowaniem wolontariuszy, stosuje się zapisy tejże umowy.

III. Kto nie może korzystać z pomocy wolontariuszy

Ustawa wskazując w art. 42 ust. 1 pkt. 1, 2, 3 podmioty uprawnione do korzystania ze świadczeń wolontariuszy nie przewiduje tym samym możliwości korzystania ze świadczeń wolontariuszy w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej przez:

- podmioty komercyjne
- organy administracji publicznej i jednostki organizacyjne im podległe lub przez nie nadzorowane.

Nierozwiązana pozostaje kwestia pomocy, jakiej udzielają wolontariusze osobom indywidualnym. Aby wolontariusz mógł korzystać z praw wynikających z Ustawy, powinien zostać zaangażowany przez podmiot uprawniony do współpracy z wolontariuszami i następnie za jego pośrednictwem świadczyć pomoc osobie indywidualnej.

Przykład: Janek chce pomagać jako wolontariusz swojej ciężko chorej sąsiadce pani Zofii. Nie może jednak podpisać z nią umowy wolontariackiej. Zgłasza się więc do działającego na jego terenie Stowarzyszenia Pomocy Chorym i zostaje wolontariuszem w tej organizacji, a następnie przez Stowarzyszenie zostaje oddelegowany do pomocy pani Zofii.

IV. Jakie kwalifikacje powinien posiadać wolontariusz

Art. 43

Wolontariusz powinien posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, jeżeli obowiązek posiadania takich kwalifikacji i spełniania stosownych wymagań wynika z odrębnych przepisów.

Wielu wolontariuszy rozpoczynając przygodę z wolontariatem zastanawia się: Czy ja się nadaję, czym mam wiedzę i kwalifikacje, które pozwalają mi na włączenie się w wybrane działanie? Zapis Ustawy w swoim brzmieniu art. 43 wzmacnia tą niepewność, ale tylko na pierwszy rzut oka.
Obowiązek posiadania odpowiednich kwalifikacji tj. wiedzy, doświadczenia oraz spełniana odpowiednich wymagań np. badania lekarskie, wiek, płeć jest istotny w bardzo szczególnych przypadkach. Do takich należy praca w charakterze wolontariusza wykonującego specjalistyczne zadania. Np. Fundacja Lekarze bez Granic angażuje lekarzy – wolontariuszy. Ci ludzie muszą mieć wiedzę medyczną, muszą udokumentować odpowiedni stan zdrowia, znajomość języków obcych. Tylko takich wolontariuszy organizacja może wysłać z misją do regionów gdzie niosą pomoc medyczną. W tejże samej organizacji mogą pracować wolontariusze, którzy ww. kwalifikacji nie posiadają. Mogą wykonywać prace administracyjne w biurze organizacji, prowadzić serwis internetowy – do tego typu prac nie potrzeba ukończonych studiów medycznych ani żelaznego zdrowia.

[1] Przyp. red.

W działalności na terenie Polski podobnie. Aby być wolontariuszem w szpitalu i odwiedzać przebywające tam dzieci nie trzeba być lekarzem. Trzeba lubić dzieci, być komunikatywnym i mieć aktualne badania lekarskie. W tym samym szpitalu aby być wolontariuszem, który wspiera pracę specjalistycznych służb (lekarzy, pielęgniarek), uczestniczyć w pomocy ambulatoryjnej należy mieć odpowiednie kwalifikacje medyczne i spełniać odpowiednie wymagania zdrowotne.
Tak więc o tym czy można być wolontariuszem w danym miejscu/placówce nie świadczy charakter placówki (z zastrzeżeniem art. 42 ust. 1, 2, 3) uprawnionej do korzystania ze świadczeń wolontariuszy a jedynie rodzaj zajęcia, które będzie wykonywane na zasadzie wolontariatu.

Przykład: Szesnastoletni Maciek jest uczniem gimnazjum. Chce część swojego wolnego czasu poświęcić na pracę w charakterze wolontariusza w pobliskim domu dziecka. Chciałby prowadzić z wychowankami domu dziecka pracownię modelarską – jego pasją jest sklejanie plastikowych modeli samolotów.

Niestety w myśl przepisów Maciek nie może podjąć takiej działalności. Jedyną przeszkodą jest jego wiek. Maciek nie spełnia określonych wymogów formalnych określonych w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z września 2000 r., które określa szczegółowo zasady angażowania wolontariuszy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W myśl tego rozporządzenia wolontariuszem może być w takiej placówce: osoba pełnoletnia, nie karana sądownie i posiadająca wykupioną polisę ubezpieczeniową od odpowiedzialności cywilnej. Nasz Maciek nie spełnia jednego z tych warunków – jest niepełnoletni. Nie jest natomiast przeszkodą fakt, że Maciek nie ma wykształcenia pedagogicznego lub podobnych kwalifikacji.
Osoba pełnoletnia może podjąć się wykonywania świadczeń jako wolontariusz podejmując samodzielnie taką decyzję. W przypadku osób, które nie są pełnoletnie na rozpoczęcie działalności wolontarystycznej wymagana jest zgoda przedstawiciela ustawowego (zazwyczaj – rodziców). Organizacje chcące korzystać z pracy niepełnoletnich wolontariuszy, aby uniknąć ewentualnych nieprzyjemności powinny prosić kandydatów o przedstawienie pisemnej zgody rodziców.

V. Jak określić zasady współpracy z wolontariuszem?

Art. 44
1. Świadczenia wolontariuszy są wykonywane w zakresie, w sposób i w czasie określonym w porozumieniu z korzystającym. Porozumienie powinno zawierać postanowienie o możliwości jego rozwiązania.

Warto zauważyć, że wraz ze wzrostem poziomu zainteresowania wolontariatem coraz częściej widoczne są próby zastępowania pracowników płatnych wolontariuszami. Ochotnicy posiadają kwalifikacje porównywalne z kwalifikacjami pracowników, jednak za swoją działalność nie oczekują wynagrodzenia.
Nie jest to postępowanie właściwe, a to dlatego, że związek wolontariusza z organizacją, czy też inną placówką jest, z natury rzeczy, o wiele słabszy niż pracownika z pracodawcą. Ciągła rotacja wolontariuszy, której w zasadzie nie da się uniknąć, powoduje znaczne trudności w prowadzeniu konsekwentnej działalności organizacji. Z tych też powodów praca wolontariuszy powinna mieć charakter uzupełniający pracę pracowników płatnych. Nie należy rezygnować z pracownika i zastępować go wolontariuszem. Konsekwencjami takiego postępowania jest niechęć personelu do współpracy z wolontariuszami oraz brak poczucia bezpieczeństwa wśród pozostałych pracowników oraz niemożliwość racjonalnego i efektywnego zarządzania organizacją/instytucją.

Rozpoczynając współpracę z wolontariuszem, należy na wstępie określić jego zasady: zakres prac, sposób ich wykonywania, czas współpracy, odpowiedzialność wolontariusza, zobowiązania korzystającego wobec wolontariusza, warunki rozwiązania porozumienia itp. To porozumienie może mieć formę ustną w przypadku współpracy wolontariusza z korzystającym w okresie pierwszych 30 dni współpracy oraz obowiązkowo pisemną kiedy czas pracy wolontariusza jest dłuższy niż 30 dni (art. 44 ust. 4) lub jeżeli wolontariusz zażąda sporządzenia pisemnej umowy (art. 44 ust. 2 i 4).

Przykład: Stowarzyszenie Pomocy Niepełnosprawnym poprosiło wolontariusza o pomoc dla jednego z członków stowarzyszenia. Wolontariusz pomoże osobie niepełnosprawnej dojechać z jej domu do szpitala na specjalistyczne badanie oraz pomoże wrócić jej do domu. Przystępując do tego zadania Stowarzyszenie wyjaśniło wolontariuszowi ustnie kiedy tą pomoc ma świadczyć i w jakim zakresie. W umówiony dzień wolontariusz przyjechał do osoby niepełnosprawnej, pomógł jej dotrzeć do szpitala oraz bezpiecznie wrócić do domu.

Taki zakres czasowy i charakter świadczonej pomocy nie wymaga spisywania porozumienia o współpracy w formie pisemnej. Wystarczy porozumienie ustne. Jeżeli nasz wolontariusz chciałby świadczyć podobną pomoc na rzecz członków Stowarzyszenia systematycznie i dłużej (ponad 30 dni) to porozumienie z wolontariuszem po 30 dniu jego współpracy ze Stowarzyszeniem musi mieć formę pisemną z zachowaniem wymogów zawartych w art. 44 ust. 1.
Stosunek prawny łączący korzystającego z wolontariuszem nie jest stosunkiem pracy tylko stosunkiem cywilnoprawnym a wykonywane przez wolontariusza świadczenie na rzecz korzystającego jest świadczeniem "odpowiadającym świadczeniu pracy", a nie świadczeniem pracy. Skutkuje to tym, że do spraw nie uregulowanych w porozumieniu wolontariackim i Ustawie o działalności pożytku publicznego należy stosować przepisy Kodeksu cywilnego a nie Kodeksu pracy.

Art. 44
2. Na żądanie wolontariusza, korzystający jest zobowiązany potwierdzić na piśmie treść porozumienia, o którym mowa w ust. 1, a także wydać pisemne zaświadczenie o wykonaniu świadczeń przez wolontariusza, w tym o zakresie wykonywanych świadczeń.

Coraz częściej wolontariusze oczekują, że ich współpraca z korzystającym będzie potwierdzona na piśmie. Jest im to potrzebne do kompletowania i wzbogacania swojego CV zawodowego, potwierdzania swojej aktywności przed przełożonymi, nauczycielami. Jeżeli wolontariusz ma takie oczekiwanie w stosunku do placówki wobec której świadczył pomoc, placówka ta jest zobowiązana fakt tej współpracy potwierdzić na piśmie czyli po prostu spisać pisemne porozumienie. Dodatkowo korzystający musi potwierdzić na piśmie – zaświadczyć, że wolontariusz określone świadczenie wykonał oraz określić zakres tego świadczenia.

Przykład: W okresie wakacji Anna, jako wolontariuszka, współpracowała z ogrodem botanicznym. Oprowadzała gości odwiedzających ogród. Kończąc swoją wakacyjną przygodę z wolontariatem, poprosiła o zaświadczenie potwierdzające jej współpracę z ogrodem. Anna otrzymała zaświadczenie potwierdzające jej aktywność wraz z opisem zakresu wykonywanych świadczeń. Jest to dla niej ważny dokument, który może pomóc jej w ubieganiu się o przyjęcie do miejskiego ogrodu zoologicznego, gdzie zamierza jako wolontariuszka pomagać w hodowli wilków.

Art. 44
3. Na prośbę wolontariusza korzystający może przedłożyć pisemną opinię o wykonaniu świadczeń przez wolontariusza.

Wolontariusz prosząc o opinię o wykonywaniu świadczeń uzyskuje w ten sposób rekomendacje pomocne w podejmowaniu podobnych działań w innych placówkach. Warto pamiętać, że zapis art. 44 ust. 3 zobowiązuje korzystającego do dokonania oceny świadczeń wykonywanych przez wolontariusza. Szczera i uczciwa ocena pozwala na promowanie rzetelnych, dobrych ochotników oraz eliminowanie tych którzy nie sprawdzili się w swoich działaniach, wykonywali je źle, nieuczciwie i nie polecilibyśmy ich innym placówkom.

Art. 44
4. Jeżeli świadczenie wolontariusza wykonywane jest przez okres dłuższy niż 30 dni porozumienie powinno być sporządzone na piśmie.

Ustawa nakłada na korzystającego obowiązek zawarcia z wolontariuszem porozumienia na piśmie w sytuacji kiedy współpraca trwa dłużej niż 30 dni. Istotne jest tu pytanie, czy ustawowe 30 dni to okres 30 dni kalendarzowych liczonych od dnia pierwszej aktywności ochotnika czy to 30 jednorazowych dni świadczeń, które po zsumowaniu dadzą okres 30 dni.
Należy przyjąć, że jest to okres 30 dni kalendarzowych liczonych od pierwszego dnia, w którym wolontariusz wykonał dla nas świadczenie.

Przykład: Tomek przeszedł pomyślnie rekrutację wolontariuszy, którzy zostaną zaangażowani do współpracy z Domowym Hospicjum Dziecięcym. Tomek porozumiał się, że będzie odwiedzał chorego Pawełka w jego domu dwa razy w tygodniu, począwszy od 4 marca. W czasie odwiedzin będzie uczył Pawełka obsługi komputera i korzystania z Internetu.

Kiedy przedstawiciel hospicjum powinien podpisać z Tomkiem porozumienie o współpracy? Czy należy to zrobić 4 kwietnia czy dopiero w czwartym miesiącu pracy Tomka licząc, że skoro odwiedza Pawełka dwa razy w tygodniu to w miesiącu świadczy on pomoc osiem razy. Zatem dopiero w czwartym miesiącu minie 30 dzień świadczenia przez Tomka pomocy. Takie rozumowanie jest błędne! W tym przypadku porozumienie powinno zostać sporządzone na piśmie 4 kwietnia, po upływie 30 dni kalendarzowych. Oczywiście nic nie stoi na przeszkodzie, aby porozumienie o współpracy z wolontariuszem zawierać od pierwszego dnia jego aktywności. Jest to możliwe i zależy tylko od woli korzystającego.

VI. Obowiązki wobec wolontariusza i współpraca z wolontariuszem: przepisy BHP, diety, szkolenia

Art. 45
1. Korzystający (z pomocy wolontariusza[2]) ma obowiązek:
1) informować wolontariusza o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami;

[2] Przyp. red.

2) zapewnić wolontariuszowi, na dotyczących pracowników zasadach określonych w odrębnych przepisach, bezpieczne i higieniczne warunki wykonywania przez niego świadczeń, w tym w zależności od rodzaju świadczeń i zagrożeń związanych z ich wykonywaniem – odpowiednie środki ochrony indywidualnej

Zapis ten odnosi się w sposób bezpośredni do kwestii przygotowania wolontariusza w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Ustawodawca świadomie zaniechał obowiązku nakładania na korzystających ze świadczeń wolontariuszy przeprowadzenia szkolenia BHP gdyż dla wielu z nich, przede wszystkim organizacji pozarządowych byłby to zbyt duży koszt finansowy.
Aby jednak nie zaniedbać kwestii BHP Ustawa zobowiązuje korzystających do tego, aby wolontariusz był zapoznany z warunkami bezpiecznego wykonywania świadczeń, był informowany jak unikać zagrożeń i jak postępować w sytuacjach zagrożenia zdrowia. O zagrożeniach może poinformować np. lider organizacji lub ktoś z personelu, kto uczestniczył już w szkoleniu z BHP. Warto żeby fakt odbycia takiego "szkolenia" wolontariusz poświadczył na piśmie. Może to nas uchronić przed konsekwencjami sytuacji kryzysowej, w której wolontariusz będzie stroną.
Jeśli charakter świadczeń wymaga tego należy wolontariuszowi zapewnić środki ochrony indywidualnej, takie jak odzież ochronna, szczepienia itp.

Przykład: Emerytowany pracownik pogotowia ratunkowego zgłosił się do miejskiej noclegowni dla ludzi bezdomnych z gotowością pomocy w charakterze wolontariusza. Zobowiązał się do odwiedzania i rozmów z mieszkańcami noclegowni. Czy osoba taka musi ukończyć szkolenie BHP, aby móc świadczyć taką pomoc? Nie. W myśl przepisów Ustawy placówka nie ma obowiązku zagwarantować szkolenia BHP. Musi jednakże zapoznać wolontariusza z zasadami bezpieczeństwa w noclegowni, sposobu zachowania w sytuacjach kryzysowych. Musi również przedstawić wolontariuszowi zasady ochrony przed tymi zagrożeniami np. zasady sanitarne, kontaktów z mieszkańcami noclegowni itp. Jeśli to konieczne należy wolontariuszowi zapewnić fartuch ochronny czy np. szczepienie przeciw grypie.

Art. 45
1. Korzystający (z pomocy wolontariusza[3]) ma obowiązek:
2) pokrywać, na dotyczących pracowników zasadach określonych w odrębnych przepisach, koszty podróży służbowych i diet.

Zapis ten skutkuje, tym że chcąc wysłać wolontariusza na szkolenie, które będzie mu pomocne w wykonywaniu świadczeń korzystający zobowiązany jest pokryć koszty podróży i wyżywienia wolontariusza w czasie odbywania takiej podróży. Dzięki temu wolontariusz nie będzie ponosił kosztów swojej aktywności, a dla wielu z nich jest to bardzo istotny problem. Wysokość diet dla wolontariusza odpowiada wysokości diet przysługujących pracownikom i są one określane przez Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.

Przykład: Na spotkanie z wojewódzkim koordynatorem ds. wolontariatu w ośrodkach pomocy społecznej jedzie reprezentant OPS, który koordynuje pracę wolontariuszy w tej placówce. Dyrektor OPS zamierza wydelegować z koordynatorem wolontariusza, który jest bardzo aktywny i pomaga koordynatorowi w codziennych obowiązkach.

W tym przypadku zarówno pracownikowi OPS (koordynatorowi ds. wolontariatu), jak i wolontariuszowi, z nim współpracującemu przysługuje dieta na pokrycie kosztów podróży i wyżywienia w tej samej wysokości. Diety te zobowiązany jest zapewnić korzystający ze świadczeń wolontariusza w tym przypadku ośrodek pomocy społecznej

Art. 45 ust. 1 pkt 3 nakłada na korzystającego obowiązek pokrywania kosztów diet to jednak ustawodawca dopuszcza odstępstwo od tego. O tym poniżej.

Art. 45
2. Korzystający może pokrywać, na dotyczących pracowników zasadach określonych w odrębnych przepisach, także inne niezbędne koszty ponoszone przez wolontariusza, związane z wykonywaniem świadczeń na rzecz korzystającego.

Zapis ten umożliwia zwrot wolontariuszowi kosztów, które ponosi on w związku ze swoją aktywnością na rzecz korzystającego. Do najczęściej spotykanych kosztów tego rodzaju są koszty dojazdu do "pracy" (np. bilety MZK, PKS), koszty rozmów telefonicznych, które wolontariusz prowadził ze swojego telefonu w związku z realizacją zadania (np. kontakty ze sponsorami, innymi wolontariuszami, organizatorami akcji czy festynu). Na podstawie przedstawionych rachunków, biletów, billingu rozmów telefonicznych można precyzyjnie określić wysokość kosztów jakie wolontariusz poniósł i te koszty mu zwrócić.

Przykład: Marta jest studentką Akademii Sztuk Pięknych i jako wolontariuszka pomaga w szpitalu dziecięcym przygotować scenografię na spotkanie ze Św. Mikołajem. W tym celu konieczny jest zakup drobnych materiałów plastycznych. Ponieważ materiały te kosztują niewiele nie jest możliwe wzięcie faktury VAT, są to z reguły paragony fiskalne. Marta po wykonaniu

[3] Przyp. red.

scenografii przedstawiła dowody zakupu materiałów w księgowości szpitala i na tej podstawie zwrócono jej poniesione koszty. Oczywiście warto ustalić z wolontariuszem wysokość kwoty, za którą on dokonać zakupów. Uchroni to nas przed niespodziankami np. w rodzaju: wykuty przez kowala, na zamówienie, napis "Witamy Świętego Mikołaja".

Art. 45
3. Korzystający może pokrywać koszty szkoleń wolontariuszy w zakresie wykonywanych przez nich świadczeń określonych w porozumieniu, o którym w art. 44 ust. 1.

Dzięki temu zapisowi korzystający może opłacić wolontariuszowi kursy, szkolenia lub inne formy zajęć, które pomocne mu będą w dalszej jego aktywności jako wolontariusza. Oczywiście zakres szkolenia powinien być spójny z zakresem świadczeń jakie zostały określone w porozumieniu.

Przykład: Joanna z wykształcenia jest ekonomistą. Współpracuje ze świetlicą środowiskową dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. W ramach swoich obowiązków pomaga dzieciom odrabiać lekcje. Kontakt z trudną wychowawczo młodzieżą powoduje, że Joanna chciałaby zdobyć wiedzę w zakresie psychologicznych i pedagogicznych uwarunkować pracy z dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych. Znalazła na stronie internetowej ofertę takich zajęć. Są one płatne i to stanowi duży problem dla Joanny.

Jest to klasyczny przykład, który obrazuje możliwość zastosowania ww. przepisu. Organizator świetlicy może opłacić koszt szkolenia dla Joanny, oczywiście w sytuacji jeśli uzna że warto i chce "inwestować" w nią jako wolontariuszkę. Oczywiście w tym i podobnych przypadkach należy pamiętać o podpisanym porozumieniu o współpracy z wolontariuszem. Wydaje się ono niezbędne na wypadek kontroli i ewentualnego kwestionowania na jakiej podstawie wydatkowano środki na wolontariusza. Porozumie o współpracy oczywiście wiąże w sposób formalny korzystającego z wolontariuszem i daje podstawę do wydatkowania na niego środków.

Art. 45
4. Wolontariusz może, w formie pisemnej pod rygorem nieważności, zwolnić korzystającego w całości lub w części z obowiązków wymienionych w ust. 1 pkt 3.

O tym zapisie wspominaliśmy wcześniej. Ze względu na niewystarczające środki finansowe, jakimi dysponują z reguły korzystający ze świadczeń wolontariuszy, ci ostatni mogą na piśmie zrezygnować z diet i zwrotu kosztów podróży służbowych. Zrezygnować można z całości diet lub tylko w części. To zależy od wolontariusza, ale jak się też wydaje i od korzystającego. Należy to wspólnie ustalić przedstawiając racje obydwu stron. Należy pamiętać aby to zwolnienie było sporządzone na piśmie – w innym przypadku będzie nieważne.

VII. Ubezpieczenie wolontariusza

Ubezpieczenie zdrowotne

Art. 46
1. Wolontariuszowi mogą przysługiwać świadczenia zdrowotne na zasadach przewidzianych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym.

Jest to zapis, który ze względów finansowych budzi wiele obaw i sprawia, że organizacje pozarządowe i placówki publiczne poddają pod wątpliwość sens współpracy z wolontariuszami. Bardzo często korzystający, po jego pobieżnym przeczytaniu, gotowi są zrezygnować ze współpracy z ochotnikami w obawie przed obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne wolontariusza. Nic bardziej mylnego. Ustawa daje taką możliwość lecz nie obliguje do tego.
Istotne jest ponadto to, że z takiej możliwości można skorzystać w stosunku do wolontariusza, który nie ma opłacanych składek na ubezpieczenie zdrowotne z innego tytułu. Określają to szczegółowo przepisy wprowadzające ustawę, tym przypadku znowelizowana ustawa o ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia.

Objęcie ubezpieczeniem zdrowotnym nastąpi z dniem określonym w umowie zawartej przez korzystającego z Funduszem. Natomiast ubezpieczenie to wygaśnie z dniem rozwiązania umowy lub po upływie miesiąca nieprzerwanej zaległości w opłacaniu składek.

Jeśli korzystający podejmie decyzję o tym, żeby ubezpieczyć wolontariusza będzie zobowiązany do opłacenia składki na ubezpieczenie zdrowotne. Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne będzie stanowiła kwota odpowiadająca najniższemu wynagrodzeniu (w 2003 r. jest to 824 zł). Wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne na dzień 10 września 2003 r. wynosi 82,40 zł (824 zł x 10% = składka na ubezpieczenie zdrowotne).

Przykład: Michał jest studentem IV roku oligofrenopedagogiki w Akademii Pedagogiki Specjalnej. Dwa razy w tygodniu jako wolontariusz prowadzi zajęcia dla dzieci w świetlicy środowiskowej. Personel placówki jest bardzo zadowolony ze współpracy z Michałem. Chcąc związać Michała jak najdłużej z placówką postanowiono, że w formie nagrody opłacać będą Michałowi składki na ubezpieczenie zdrowotne.
Nie jest to jednak możliwe. Michał jako student jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym w Narodowym Funduszu Zdrowia i nie jest możliwe podwójne opłacanie za niego składki.

Art. 46
2. Wolontariuszowi przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń, o których mowa w art. 42, na podstawie odrębnych przepisów, z zastrzeżeniem ust. 3.

W myśl ww. zapisu wolontariusz musi być objęty ubezpieczeniem od nieszczęśliwych wypadków bez względu na charakter i miejsce wykonywanych świadczeń.
Wolontariuszowi, który wykonuje świadczenia przez okres dłuższy niż 30 dni przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń na podstawie art. 2 ust. 12 ustawy z dnia 27 września 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach. Oznacza to, że po 30 dniu współpracy z wolontariuszem "opiekę" nad nim w zakresie ochrony ubezpieczeniowej od nieszczęśliwych wypadków sprawuje państwo polskie (przez swoje wyspecjalizowane organy – ZUS). Na jakiej zaś podstawie ZUS wie, że w sytuacji wypadku obowiązane jest do określonych świadczeń w stosunku do wolontariusza? Jaka jest procedura zgłaszania wolontariusza do ubezpieczenia wypadkowego w ZUS?
Otóż w sytuacji kiedy wolontariusz ulegnie wypadkowi, korzystający obowiązany jest sporządzić protokół wypadku oraz przesłać go wraz z (uwaga!) porozumieniem o współpracy, które zawarł z wolontariuszem do ZUS. Na tej podstawie ZUS rozpoczyna procedurę odszkodowawczą. Potwierdza to, że nie ma obowiązku zgłaszania do ZUS faktu rozpoczęcia współpracy z wolontariuszem, a tym samym zgłaszania go do ubezpieczenia. Zgłoszenie to ma miejsce dopiero po wystąpieniu wypadku.

Przykład: Wolontariusz współpracuje od 3 miesięcy z ośrodkiem pomocy społecznej. W ramach współpracy odwiedza podopiecznego OPS – młodego niepełnosprawnego chłopaka. Wychodzi z nim na spacer, pomaga w robieniu zakupów, wypełnia czas rozmową. W czasie jednego ze spacerów wolontariusz skręcił nogę, stając niefortunnie na krawężniku.
Czy z tytułu wykonywania świadczeń przysługuje mu ubezpieczenie wypadkowe?

Tak. Wolontariuszowi przysługuje odszkodowanie. W myśl Ustawy ośrodek pomocy społecznej powinien po miesiącu korzystania ze świadczeń wolontariusza zawrzeć z nim na piśmie porozumienie o współpracy (chociaż wolontariusz pomaga bezpośrednio osobie niepełnosprawnej to de facto jest wolontariuszem ośrodka pomocy społecznej). Po wystąpieniu zdarzenia ośrodek pomocy społecznej zgłasza ten fakt do ZUS dołączając protokół z zaistniałego wypadku oraz porozumienie o współpracy z wolontariuszem.
Porozumienie potwierdza fakt, że wolontariusz jest formalnie związany z ośrodkiem pomocy społecznej oraz potwierdza zakres świadczeń wolontariusza w czasie których nastąpił wypadek.

Ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków

Art. 46
3. Wolontariuszowi, który wykonuje świadczenia przez okres nie dłuższy niż 30 dni, korzystający zobowiązany jest zapewnić ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków.

Jeśli wolontariusz współpracuje z organizacją krócej niż 30 dni – korzystający musi wykupić ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków w komercyjnej firmie ubezpieczeniowej.

Przykład: Wolontariusz bierze udział w jednodniowym festynie z okazji Dnia Dziecka. Podczas trwania festynu bawiąc się z dziećmi skręcił nogę. Na jakiej podstawie i z jakiego tytułu przysługuje mu odszkodowanie?

Otóż odszkodowanie przysługuje mu z tytułu wykupionej przez korzystającego (organizatora festynu) polisy NW w firmie komercyjnej. Korzystający zobowiązany jest do tego gdyż wolontariusz będzie wykonywał świadczenia krócej niż 30 dni (jednodniowy festyn.) W tym przypadku procedura odszkodowawcza określona jest przez towarzystwo, które sprzedało polisę NW.

Warto w tym miejscu zastanowić się, czy ubezpieczenie w przypadku świadczeń wykonywanych krócej niż 30 dni należy wykupić na cały miesiąc, czy możliwe jest (celem obniżenia kosztów) wykupienie ubezpieczenie NW na okres (liczbę dni) faktycznie przepracowanych przez wolontariusza.

Przykład: Trzy razy w tygodniu wolontariusz pomaga w prowadzeniu serwisu internetowego w jednej z organizacji pozarządowych. W czasie pobytu w organizacji uaktualnia serwis, sprawdza poprawność jego działania, odpowiada na listy przysyłane pocztą elektroniczną.
Na jaki czas należy wykupić dla niego polisę ubezpieczeniową NW? Czy na pierwsze 30 dni czy na faktycznie przepracowane dni w czasie pierwszego miesiąca jego aktywności 3 razy w tygodniu x 4 tygodnie = 12 dni?

Ustawa tego nie precyzuje. Jeśli zatem dokładnie wiemy w jakie dni i w jakim wymiarze czasu wolontariusz będzie wykonywał świadczenia na rzecz korzystającego (organizacji) to zasadne wydaje się wykupić ubezpieczenie w naszym przypadku na 12 dni. Jeśli zaś nie wiemy dokładnie, jaki to będzie wymiar czasu – warto dla bezpieczeństwa wolontariusza i swojego wykupić polisę na pełne 30 pierwszych dni pracy wolontariusza.

Podsumowując:

- Ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków wolontariuszy organizacja obowiązana jest pokrywać w razie zawarcia umowy w wolontariuszem na czas krótszy niż 30 dni. W takim wypadku organizacja musi wykupić dla swoich wolontariuszy ubezpieczenie NW.
- Jeżeli natomiast organizacja zawiera umowę o świadczenie usług przez czas przekraczający 30 dni to wolontariusz objęty zostaje ubezpieczeniem z tytułu nieszczęśliwych wypadków na mocy tzw. małej ustawy wypadkowej. Zgodnie z tą ustawą wolontariuszowi, który ulegnie wypadkowi przy wykonywaniu świadczeń wolontariackich w przypadku wystąpienia nagłego zdarzenia wywołanego przyczyną zewnętrzną wywołującego uraz bądź śmierć przysługiwać będzie:
  - renta z tytułu niezdolności do pracy,
  - jednorazowe odszkodowanie,
  - świadczenie zdrowotne w zakresie leczenia następstw wypadku lub choroby zawodowej.

W razie nieszczęśliwego wypadku, który zakończy się śmiercią wolontariusza, członkom rodziny przysługuje zwrot kosztów pogrzebu oraz renta rodzinna i jednorazowe odszkodowanie.
Wyżej wymienione świadczenia finansowane są z budżetu państwa.
W wypadku zawarcia umowy z wolontariuszem na czas nieokreślony organizacja musi opłacać mu ubezpieczenie z tytułu NW przez pierwszych 30 dni. Od początku drugiego miesiąca wykonywania świadczeń przez wolontariusza zostaje on objęty ubezpieczeniem z Ustawy.

VIII. Informowanie wolontariusza o jego prawach

Art. 47
Korzystający ma obowiązek poinformować wolontariusza o przysługujących mu prawach i ciążących obowiązkach oraz zapewnić dostępność tych informacji.

Ustawa nie precyzuje w jaki sposób korzystający ma obowiązek poinformować wolontariusza o jego prawach. Może to być rozmowa z wolontariuszem podejmującym współpracę, w czasie której przedstawione zostaną mu prawa i obowiązki, może to być zestawienie praw i obowiązków w formie pisemnej, np. regulamin lub "karta zasad współpracy" wyeksponowana w widocznym i dostępnym miejscu.
Forma i sposób wypełnienia ww. obowiązku jest dowolna i zależy od kreatywności korzystającego. Zasadne wydaje się też, żeby przed rozpoczęciem współpracy z wolontariuszem zapoznać go, np. w formie szkolenia, z zasadami pracy organizacji, strukturą, określić zakres świadczeń, które wolontariusz będzie wykonywał oraz przedstawić przepisy prawa, które regulują działalność wolontariuszy.

Przykład: Grupa wolontariuszy rozpoczyna po wakacjach współpracę ze środowiskowym domem pomocy społecznej. W dniu kiedy pojawili się pierwszy raz, koordynator ds. wolontariatu zorganizował dla nich dwugodzinne spotkanie przygotowujące do pracy i zapoznające z całym personelem domu. W trakcie spotkania omówiono: zakres świadczeń każdego z wolontariuszy, przedstawiono im pensjonariuszy, z którymi będą bezpośrednio pracować, omówiono ich prawa i obowiązki wynikające z przepisów Ustawy oraz regulamin pracy środowiskowego domu pomocy społecznej, zapoznano z topografią domu, ubezpieczono wolontariuszy w zakresie NW w okresie ich pierwszych 30 dni służby.

IX. Wolontariusz za granicą

Art. 48
Jeżeli porozumienie zawarte między korzystającym, o którym mowa w art. 42 ust. 1 pkt 2 i 3, a wolontariuszem dotyczy wydelegowania wolontariusza w celu wykonywania przez niego świadczeń na terytorium innego państwa, na podstawie umowy międzynarodowej wiążącej Rzeczpospolitą Polską, wolontariuszowi przysługuje prawo do świadczeń i pokrycia kosztów ogólnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju, chyba, że umowy międzynarodowe stanową inaczej.

Sytuacja opisana powyżej dla większości polskich organizacji i placówek współpracujących z wolontariuszami jest sytuacją rzadką. Tym niemniej warto wiedzieć, jakie obowiązki ciążą na korzystającym, gdy deleguje wolontariusza do innego kraju.
Otóż podobnie jak w przypadku pokrycia podróży służbowych i delegacji na terenie kraju podobne świadczenia przysługują wolontariuszowi wyjeżdżającemu za granicę. Wysokość tych świadczeń określona jest osobnymi przepisami określonymi przez Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej.
Ustawa przewiduje też sytuacje, kiedy warunki uczestnictwa wolontariuszy poza granicami regulowane są przez międzynarodowe umowy między organizatorami takich wyjazdów i świadczeń. Wówczas wolontariuszowi przysługują uprawnienia, które zawarte są w takich umowach.

X. Jak księgować koszty związane z wolontariuszami

Art. 49
Wydatki na cele, o których mowa w art. 45 ust. 1 i ust. 3, oraz art. 46 ust. 3 stanowią:
1) koszty prowadzenia działalności statutowej organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 jako korzystających;
2) koszty korzystających, o których mowa w art. 42 ust. 1 pkt 2 i 3.

Oznacza to, że koszty ponoszone przez korzystającego na rzecz wolontariusza (te które dopuszcza Ustawa) traktować należy w kategoriach kosztów prowadzenia działalności korzystającego i należy je ujmować w ewidencji księgowej. Jest to ważne gdyż, przed wejściem w życie Ustawy, wielu księgowych nie było pewnych czy można takie koszty ponosić, a jeśli tak to jak je księgować. Ustawa jednoznacznie rozwiewa te wątpliwości i dopuszcza ponoszenie tych kosztów.

Art. 50
Wartość świadczenia wolontariusza nie stanowi darowizny na rzecz korzystającego w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego oraz przepisów podatkowych.

Oznacza to, że wolontariusz nie może "przeliczać" na pieniądze wartości świadczenia, które wykonał i traktować tego jako darowiznę. Nie można np. oszacować wartości tłumaczenia, które wykonał wolontariusz i tym samym np. odliczyć jako darowiznę w rocznym zeznaniu podatkowym.

Przykład: Zaprzyjaźniony z Fundacją Pomocy Młodzieży architekt, wykonał jako wolontariusz projekt architektoniczny nowej siedziby Fundacji. Wartość rynkowa tego projektu to koszt ok. 30 tys. złotych. Czy architekt może traktować swoją pracę jako darowiznę na rzecz Fundacji?

Nie. Wartość projektu wykonanego przez architekta – wolontariusza można przedstawić jako wkład rzeczowy np. w budżecie projektu przygotowanego dla sponsora (tyle Fundacja musiałaby zapłacić gdyby nie pomógł jej zaprzyjaźniony architekt), jednakże wolontariusz nie może wartości swojej pracy jako darowizny odliczyć w rocznym zeznaniu podatkowym.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

z dnia 1 września 2000 r.

w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych.

(Dz. U. Nr 80, poz. 900)

Na podstawie art. 33k ust. 9 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414, Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 756 i Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 20, poz. 170, Nr 79, poz. 885 i Nr 90, poz. 1001 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i Nr 19, poz. 238) zarządza się, co następuje:

Rozdział 4

Kwalifikacje osób zatrudnianych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i warunki korzystania z pracy wolontariuszy

§ 22. 1. Działalność placówki może być uzupełniana pracą wolontariuszy, której celem w szczególności jest:

1) rozszerzenie zakresu opieki nad dzieckiem w placówce,

2) wsparcie pracy wychowawców poprzez organizowanie kół zainteresowań i rozwijanie indywidualnych zdolności dzieci,

3) zapoznanie środowiska lokalnego z problemami placówek,

4) promocja idei wolontariatu.

2. Wolontariuszem w placówce może być osoba, która:

1) jest pełnoletnia, nie karana,

2) została poinformowana o specyfice pracy wychowawczej i konieczności zachowania tajemnicy w sprawach dotyczących dzieci znajdujących się w placówce,

3) została ubezpieczona przez dyrektora od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe podczas pracy.

3. Wolontariusz wykonuje pracę pod nadzorem dyrektora lub wychowawcy wyznaczonego przez dyrektora.

4. Dyrektor placówki zawiera z wolontariuszem umowę, w której określa się:

1) zakres zadań, których podejmuje się wolontariusz, oraz czas trwania współpracy,

2) zobowiązanie wolontariusza do działania w porozumieniu z osobami, o których mowa w ust. 3, oraz

3) zobowiązanie do zachowania tajemnicy w sprawach dotyczących dzieci znajdujących się w placówce.

5. Na wniosek wolontariusza dyrektor wydaje opinię o jego pracy na rzecz placówki.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu
z dnia 11 grudnia 2002 r.
w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych

Na podstawie art. 71 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 i Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 28, poz. 153 i Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 117, poz. 759 i Nr 162, poz. 1126, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 19, poz. 239, Nr 48, poz. 550, Nr 104, poz. 1104, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122, poz. 1320, z 2001 r. Nr 111, poz. 1194 i Nr 144, poz. 1615 oraz z 2002 r. Nr 41, poz. 362, Nr 113, poz. 984, Nr 141, poz. 1185 i Nr 200, poz. 1683) zarządza się, co następuje:

UWAGA!!

W treści całego rozporządzenia jedynie § 8 reguluje zasady korzystania z pomocy wolontariuszy, stąd tylko jego brzmienie zostaje w tym miejscu przedstawione

§ 8.

1. Pomoc dzieciom i młodzieży może być udzielana w poradniach także przez wolontariuszy.

2. Wolontariuszem w poradni może być osoba pełnoletnia, która nie była karana i wobec której nie toczy się postępowanie karne.

3. Dyrektor poradni:

1) zawiera z wolontariuszem umowę określającą w szczególności zakres zadań wolontariusza i sposób ich realizacji, czas trwania umowy oraz zawierającą zobowiązanie wolontariusza do przestrzegania ustalonych w poradni zasad i obowiązków oraz do nieujawniania informacji dotyczących osób korzystających z pomocy poradni;

2) ubezpiecza wolontariusza od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z wykonywaniem zadań przez wolontariusza;

3) zapewnia warunki umożliwiające wykonywanie zadań przez wolontariusza.

4. Wolontariusz wykonuje zadania określone w umowie, o której mowa w ust. 3 pkt 1, we współpracy z pracownikami pedagogicznymi poradni wyznaczonymi przez dyrektora poradni oraz pod nadzorem dyrektora poradni lub wyznaczonej przez niego osoby.

5. Na wniosek wolontariusza dyrektor poradni jest obowiązany wydać pisemne zaświadczenie o wykonaniu zadań przez wolontariusza.

POROZUMIENIE O WSPÓŁPRACY

W dniu..... w ....., pomiędzy ..... .z siedzibą w ....., reprezentowaną przez .....zwanym w dalszej części Korzystającym ,
a
Panią/Panem ....., dowód osobisty nr ....., adres zamieszkania: ....., zwaną/ym w dalszej części Wolontariuszem,
została zawarte porozumienie następującej treści:

1. Korzystający i Wolontariusz zawierają porozumienie o współpracy w zakresie ..... (np. rehabilitacji dzieci autystycznych, promocji organizacji, obsługi księgowej, pomocy w prowadzeniu biura)

2. Wolontariusz zobowiązuje się wykonać w ramach porozumienia następujące świadczenia:
   a. .....
   b. .....

3. Rozpoczęcie wykonania świadczeń strony ustalają na dzień....., a zakończenie do dnia.....

4. Strony zgodnie ustalają, że porozumienie niniejsze obejmuje świadczenie o charakterze wolontarystycznym, które ma charakter bezpłatny.

5. Korzystający zobowiązuje się do zwrotu wolontariuszowi wydatków, które ten poczynił w celu należytego wykonania świadczenia w tym koszty podróży służbowych i diet na zasadach wynikających z odrębnych przepisów.

6. Zwrot wydatków o których mowa w pkt. 5 nastąpi w terminie 7 dni po otrzymaniu od Wolontariusza stosownego rozliczenia wraz z dowodami poniesionych wydatków w następującym zakresie:
   a. .....
   b. .....

7. Korzystający poinformował wolontariusza o zasadach bezpiecznego i higienicznego wykonywania świadczeń oraz takie warunki zapewnia.

8. Wolontariuszowi przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczenia wymienionych w pkt 2 Porozumienia, na zasadach wynikających z odrębnych przepisów.

9. Wolontariusz może powierzyć wykonanie zadania innej osobie, lecz w pełni odpowiada za wykonanie porozumienia.

10. Wolontariusz zobowiązuje się do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji w zakresie wykonywanego porozumienia, a zwłaszcza informacji związanych z sytuacją socjalną i zdrowotną osób, na rzecz których świadczy pomoc

11. W sprawach nie uregulowanych porozumieniem zastosowanie ma kodeks cywilny oraz Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

12. Wolontariusz został poinformowany o przysługujących mu prawach i obowiązkach.

13. Porozumienie może być wypowiedziane przez każdą ze stron w terminie.....

14. Porozumienie sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

KORZYSTAJĄCY WOLONTARIUSZ